

Nr 93.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer; given Stockholms slott den 13 februari 1931.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Felix Hamrin.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 13 februari 1931.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Hamrin, anmäler följande frågor om understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer och anför därvid:

Justitiedepartementet.

1:o.

Ang. pension
 åt f. d. vakt-
 konstapelns F.
 J. Hanssons
 änka Jo-
 hanna Bene-
 dikta Hans-
 son.

I en till Kungl. Maj:t ställd skrift har Johanna Benedikta Hansson, född Lundahl, anhållit att bliva tillerkänd pension efter sin den 13 augusti 1930 avlidne man, f. d. vaktkonstapelns vid centralfängelset å Långholmen Frans Johan Hansson.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att mannen Hansson var född den 20 februari 1855; att han, efter anställning såsom artillerist vid Vendes artilleriregemente, den 1 september 1881 antogs till extra vaktkonstapel vid centralfängelset å Långholmen; att han den 19 december 1882 konstituerades till ordinarie vaktkonstapel och den 1 april 1908 avgick ur tjänsten med en årlig pension av 600 kronor; samt att han icke var delägare i civilstatens änke- och pupillkassa.

Vidare inhämtas, att änkan Hansson, som är född den 21 januari 1858, enligt ett den 1 december 1930 utfärdat läkarintyg lider av åderförkalkning och bukbräck; samt att den i boet efter mannen Hansson befintliga behållningen utgjorde 6,883 kronor 78 öre och, enär makarna icke ägde bröst-arvingar, i sin helhet tillföll änkan.

Fångvårdsstyrelsen, som den 5 december 1930 avgivit utlåtande i ärendet, har därvid för egen del anfört, att sökandens ömmande omständigheter, särskilt hennes ålder och av sjukdom nedsatta arbetsförmåga syntes påkalla understöd från statens sida. I liknande fall hade riksdagen vid upprepade tillfällen beviljat änkor efter bevakningsmän vid fångvården ekonomisk hjälp på deras ålderdom. Särskilt ville styrelsen erinra, att 1928 års riksdag enligt skrivelse till Kungl. Maj:t den 1 juni 1928, nr 354, beviljat understöd å allmänna indragningsstaten åt två vaktkonstapelsänkor under deras återstående livstid. Understödens belopp hade för en var av nämnda änkor bestämts till 384 kronor för år.

Med stöd av vad sålunda anförts har styrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition till 1931 års riksdag åt sökanden utverka understöd å allmänna indragningsstaten, att utgå under hennes återstående livstid, så länge hon förbleve änka, med ett årligt belopp av 384 kronor.

I utlåtande den 30 december 1930 har *statskontoret* framhållit, att de av fångvårdsstyrelsen åberopade ömmande omständigheterna syntes statskontoret tala för utverkande av något understöd av statsmedel åt änkan Hansson. Det kapital, som tillfallit henne vid makens dödsfall — något över 6,000 kronor — syntes ej kunna anses tillräckligt som ekonomiskt stöd, då hon övrigt icke syntes åtnjuta någon inkomst eller ägde möjlighet att bereda sig sådan. Mot det föreslagna understödsbeloppet hade statskontoret ej något att erinra. Understödet borde utgå från och med månaden näst efter den,

då makens frånfälle ägde rum, eller sålunda från och med den 1 september 1930.

Såsom fångvårdsstyrelsen erinrat, har riksdagen vid upprepade tillfällen i ömmande fall beviljat årliga understöd åt änkor efter bevakningsmän vid fångvården, vilka icke varit delägare i civilstatens änke- och pupillkassa. Även i det nu föreliggande fallet synas mig omständigheterna vara sådana, att pension bör utverkas. Enär änkan Hansson är ägare av ett mindre kapital, torde emellertid pensionen böra bestämmas till något lägre belopp än det av ämbetsverken förordade, förslagsvis till 300 kronor för år.

*Departements-
chefen.*

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att f. d. vaktkonstapeln vid centralfängelset å Långholmen Frans Johan Hanssons änka Johanna Benedikta Hansson, född Lundahl, må räknat från och med den 1 september 1930, så länge hon förbliver änka, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension å 300 kronor.

Ecklesiastikdepartementet.

2:o.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 23 december 1930 har överintendenten och chefen för nationalmuseum anhållit, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen utverka årligt uppfostringsbidrag åt två minderåriga söner till amanuensen vid nationalmuseum filosofie licentiaten Gunnar Carl Wengström, vilken syntes hava omkommit genom olyckshändelse under juli månad 1930.

*Ang. upp-
fostringsbi-
drag åt ama-
nuensen G. C.
Wengströms
minderåriga
barn.*

Enligt ett vid skrivelsen fogat, av chefen för ordonnanspolisen i Stockholm den 22 december 1930 utfärdat intyg hade Wengström den 7 juli 1930 i sällskap med en annan person begivit sig ut på en segeltur i Stockholms skärgård med en s. k. blekingseka. Påföljande dag — den 8 juli — hade de seglande anlänt till Ornö, varest Wengströms sällskap skilts från Wengström, under det Wengström ensam begivit sig ifrån Ornö under uppgift, att han skulle företaga en längre segeltur. Efter det Wengström ombord å segelbåten lämnat Ornö, hade Wengström varit borta och icke, trots ivriga efterspaningar, kunnat anträffas. Den segelbåt, med vilken Wengström avseglat från Ornö, hade icke heller kunnat anträffas. Genom polisens ordonnansavdelning hade spaningar företagits efter Wengström utan resultat. Bland annat hade samtliga landsfiskaler, som hade sina distrikt utmed kusten av Östersjön inom Stockholms, Södermanlands, Östergötlands och norra delen av Kalmar län, ävensom lands-

fiskalerna längs Gotlands västkust och stadsfiskalen i Visby blivit underrättade om Wengströms försvinnande utan att några upplysningar kunnat vinnas. Tull- och lotsverken hade likaledes blivit meddelade om Wengströms försvinnande, varjämte Stockholms frivilliga motorbåtsflottilj under övningar företagit spaningar efter Wengström i skärgården.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Wengström, som var född den 23 februari 1895, anställdes såsom amanuens vid nationalmuseum den 1 juni 1919; att han från och med den 1 juli 1925 tillhörde 19 lönegraden i löneplanen för icke-ordinarie befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen; att Wengström, vilkens tjänstgöring var förlagd till museets avdelning för handteckningar och gravyrer, under budgetåret 1929/1930 åtnjöt ett lönetillägg å 2,000 kronor såsom föreståndare för denna avdelnings samlingar av äldre handteckningar och gravyrer; att Wengström på förordnande uppehållit befattning såsom intendent vid museet under tillhoppa 2 år 9 månader 14 dagar; att Wengströms sammanlagda löneförmåner vid museet under åren 1919—1929 utgjort respektive 2,652 kronor, 3,246 kronor, 6,044 kronor, 4,689 kronor, 4,770 kronor, 5,689 kronor, 6,120 kronor, 7,649 kronor, 5,714 kronor, 6,524 kronor och 6,812 kronor; att Wengström år 1925 ingått äktenskap med Alice Sofia Viktoria Schotte; samt att han i sitt äktenskap med henne hade två söner, Karl-Axel och Torsten Gunnar Schotte-Wengström, båda födda den 28 december 1925.

Beträffande fru Alice Schotte-Wengström inhämtas av handlingarna, att hon, som är född den 18 juni 1898, sedan den 1 januari 1924 varit anställd såsom kontorsbiträde vid statens historiska museum; samt att hon för närvarande åtnjuter avlöning enligt 8 lönegraden 6 löneklassen i löneplanen för icke-ordinarie befattningshavare eller med 2,676 kronor för år jämte dyrtidstillägg.

Enligt en i ärendet företedd förteckning över makarna Wengströms tillgångar och skulder i juli månad 1930 uppgingo tillgångarna till 19,587 kronor samt skulderna till 16,900 kronor.

Till stöd för sin framställning har *överintendenten och chefen för nationalmuseum* anfört, bland annat, följande:

Wengström, som haft sin tjänstgöring förlagd till handtecknings- och gravyravdelningen, hade i fråga om de äldre samlingarna å denna avdelning ådagalagt sådana utomordentliga insikter, att han år 1929 utsetts att förestå denna del av avdelningens konstskatter — för övrigt det värdefullaste inom hela museet. Under den tid, Wengström tjänstgjort vid nationalmuseum, hade han givit prov på synnerligen grundliga kunskaper och ett brinnande intresse, som tagit sig uttryck på mångahanda sätt, bland annat i en rad lyckliga initiativ för avdelningens nydaning, som visat sig vara lika välbetänkta som betydelsefulla. Museet komme att för en lång framtid draga nytta av Wengströms insats, och den

plats han lämnat tom komme endast med den största svårighet att kunna fyllas.

Fru Schotte-Wengström ägde icke någon förmögenhet, och det vore väl för envar uppenbart, att hon icke på sin blygsamma lön och utan några medel i övrigt skulle kunna försörja sig själv och sina minderåriga söner ävensom giva dessa en mot faderns bildningsnivå svarande uppfostran.

Överintendenten har därefter vidare anfört följande:

»Riksdagen har tidigare i liknande fall ställt medel till förfogande för meddelande av understöd. Jag erinrar om 1927 års riksdagsbeslut dels i anledning av Eders Kungl. Maj:ts proposition nr 15 angående understöd åt avlidne förste amanuensen B. G. V. E. G. Schötts minderåriga barn, dels ock på grund av propositionen nr 59 punkt 14 till samma riksdag angående understöd åt avlidne förste amanuensen i försvarsdepartementet N. E. I. Baad-Heimers minderåriga barn. I intet av dessa fall ansåg sig emellertid Eders Kungl. Maj:t kunna av riksdagen äska medel till pension jämväl åt den avlidnes änka. Statskontoret anförde härutinnan i sitt den 14 augusti 1926 över framställning om understöd för Baad-Heimers efterlevande följande: 'För beviljande av understöd av nu ifrågavarande slag hade dock alltid såsom förutsättning gällt, att särskilt ömmande omständigheter kunde anses föreligga; och hade så ansetts vara förhållandet, då änka varit antingen till följd av hög ålder eller på grund av sjukdom oförmögen till arbete och tillika befunnits vara medellös och i saknad av anhöriga, som ansetts kunna och bära draga försorg om henne. Där det icke blivit styrkt, att dylika särskilt ömmande förhållanden förelegat, hade det ansetts betänkligt att av statsmedel bereda änkepension. När änkan varit arbetsduglig men haft minderåriga barn att försörja och uppfostra, hade i åtskilliga fall, där behov av understöd förelegat, detta ansetts bära tillgodoses, icke genom änkepension, utan genom uppfostringsbidrag åt barnen.' Med hänsyn härtill anser jag mig bära inskränka mig till att hos Eders Kungl. Maj:t hemställa om äskande av medel hos riksdagen i ändamål att bereda vart och ett av den omkomnes bägge minderåriga barn ett årligt understöd med det belopp. Eders Kungl. Maj:t kan finna skäligt.»

Statskontoret har den 9 januari 1931 avgivit infordrat utlåtande i ärendet och därvid anfört:

Med hänsyn till vad handlingarna i ärendet innehöller och med stöd av Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut i föregående liknande fall, särskilt år 1927 rörande understöd åt barn efter avlidna förste amanuensen Schött och Baad-Heimer, skulle det visserligen kunna synas, som om uppfostringsbidrag av statsmedel borde beredas för amanuensen Wengströms minderåriga barn, men å andra sidan vore det icke till fullo styrkt, att han omkommit. Enligt vad statskontoret inhämtat, hade livförsäkringsaktiebolaget Nordstjärnan, som iklätt sig försäkring å Wengströms liv för ett belopp av 20,000 kronor, tills vidare i avvaktan på dödförklaring vägrat utbetala beloppet, dock att försäkringen förbleve gällande utan premiebetalning. Då till följd härav boets tillgodohavande hos bolaget måhända icke kunde utbetalkas, förrän lång tid förflutit efter Wengströms försvinnande, men behov av hjälp till de minderåriga barnens uppfostran måste anses föreligga, ville statskontoret ifrågasätta, huru-

vida icke riksdagens medgivande borde utverkas därtill, att makarna Wengströms båda söner finge från och med den 1 augusti 1930 tills vidare intill utgången av det år, då 18 års ålder uppnåtts, åtnjuta understöd från allmänna indragningsstaten med årliga belopp av 384 kronor för vardera av dem, med rätt för Kungl. Maj:t att, om livförsäkringsbeloppet utbekommes av familjen eller eljest ändrade förhållanden inträffade, låta inställa all vidare utbetalning av de beviljade understöden.

*Departements-
chefen.*

I betraktande av de i ärendet åberopade omständigheterna finner jag mig böra förorda, att understöd av statsmedel beredes amanuensen Wengströms familj i form av bidrag till de båda barnens uppfostran. Vad uppfostringsbidragets storlek beträffar tillstyrker jag i likhet med statskontoret, att detsamma bestämmes till 384 kronor för år för vardera barnet eller således till samma belopp, som 1927 års riksdag beviljat såsom uppfostringsbidrag åt avlidna förste amanuenserna B. G. V. E. G. Schötts och N. E. I. Baad-Heimers minderåriga barn. Bidragen torde böra utgå från och med den 1 augusti 1930 samt få åtnjutas intill utgången av det kalenderår, varunder barnen uppnå 18 års ålder. Vid ett eventuellt medgivande synes, med hänsyn till de med förevarande understödsfråga förknippade särskilda förhållanden, böra knytas det av statskontoret föreslagna villkoret om rätt för Kungl. Maj:t att, om den å Wengströms liv tagna försäkringen skulle av familjen utbekommas eller eljest ändrade förhållanden skulle därtill föranleda, inställa vidare utbetalning av bidragen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att vardera av amanuensen vid nationalmuseum Gunnar Carl Wengströms och hans hustru Alice Schotte-Wengströms minderåriga barn Karl-Axel och Torsten Gunnar Schotte-Wengström må från och med den 1 augusti 1930 till och med utgången av det kalenderår, varunder barnet uppnår 18 års ålder, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt uppfostringsbidrag å 384 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, om den å Wengströms liv tagna försäkringen skulle av familjen utbekommas eller eljest ändrade förhållanden skulle därtill föranleda, låta inställa vidare utbetalning av uppfostringsbidraget.

3:o.

*Ang. upp-
fostringsbi-
drag åt av-
lidne docen-
ten J. E.
Skölds
minderåriga
barn.*

Uti en till Kungl. Maj:t ställd, den 20 november 1930 dagtecknad skrift har docentföreningen i Lund gjort framställning om beredande av dels pension åt docenten vid universitetet i Lund Johannes (Hannes) Evelinus Skölds änka Nancy Konstance Sköld, född Nilsen, dels ock under-

stöd till vart och ett av Skölds efterlämnade tre minderåriga barn Paz Nancy, Tryggve Mark och Bo Sture.

I ärendet hava infordrade utlåtanden avgivits av kanslern för rikets universitet den 23 december 1930 samt av statskontoret den 10 januari 1931.

Av handlingarna i ärendet framgår, att Sköld, som var född den 20 september 1886, avled den 14 september 1930; att han blev docent vid Lunds universitet i slaviska språk den 23 juni 1922 samt i jämförande indoeuropeisk språkforskning den 19 juni 1926; att han förklarades kompetent till professor i slaviska språk vid universitetet i Köpenhamn år 1923; att han med stöd av de Letterstedtska och Dicksonska resestipendierna år 1928 företog en forskningsfärd till Pamir; att han upprätthållit professuren i sanskrit med jämförande indoeuropeisk språkforskning vid Lunds universitet från den 1 januari 1929 till sin död; att Skölds sammanlagda löneförmåner vid Lunds universitet under åren 1922—1930 utgjort respektive 3,178, 7,206, 6,935, 7,206, 7,224, 7,164, 7,194, 8,314 och 6,233 kronor; att enligt förrättad bouppteckning tillgångarna i boet uppgingo till 47,184 kronor, varav 2,570 kronor belöpte å lösöret, samt skulderna till 41,233 kronor, vadan boet utvisade en behållning av 5,951 kronor; att Skölds änka är född den 14 april 1892; samt att hans efterlämnade tre barn äro födda, Paz Nancy den 11 september 1918, Tryggve Mark den 2 november 1922 och Bo Sture den 1 november 1924.

Till stöd för sin framställning har *docentföreningen* anfört, bland annat, följande:

Skölds vetenskapliga verksamhet hade kännetecknats av rastlös flit och stor mångsidighet. Redan året efter sitt första docentförordnande kompetensförklarad till professor i slaviska språk vid Köpenhamns universitet, hade han senare övergått till jämförande språkforskning och efterlämnade en med hänsyn till den korta tidrymden för dess tillkomst betydande produktion.

Allt från sin utbildnings begynnelse och ända till slutet av sitt liv hade Sköld haft att kämpa med ekonomiska svårigheter. Han hade måst ikläda sig betydande skulder, och hans brinnande hängivenhet för sin forskning hade stundom förlett honom att för denna göra större uppoffringar än en mera kallsinnig egoism skulle ansett nyttigt för honom själv och för hans familj. Docentföreningen hade inhämtat, att hans skulder vid anträdandet av Pamirfärden uppgått till omkring 20,000 kronor. Det erhållna stipendiebeloppet — omkring 6,500 kronor — hade endast kunnat täcka en bråkdel av de med resan förenade kostnaderna, vilka sprungit upp till ett oberäknat högt belopp på grund av de rådande förhållandena i Ryssland och lång väntan i Tyskland och senare i Ryssland på genomresetillstånd till forskningsorten. Därför uppvisade också bouppteckningen efter hans död en skuldsumma på något över 40,000

kronor. Det från resan hemförda vetenskapliga materialet skulle nu av andra vetenskapsmän vidare bearbetas.

Sköld hade visserligen med stor samvetsgrannhet sört för att genom livförsäkringar skydda sina borgenärer, och dessas fordringar vore genom ikraftvarande livförsäkringar täckta, men något nämnvärt överskott tillgodo för de efterlevande funnes icke, utan dessa stode vid mannens och faderns fränfalle utan existensmedel. Att genom frivillig pensionering trygga sina närmaste hade med hans begränsade ekonomiska resurser icke varit honom möjligt. Det vore docentföreningen även bekant, att han endast med största svårighet kunnat vidmakthålla de nämnda livförsäkringarna. Härtill komme den omständigheten, att han hyst en nog icke oberättigad förhoppning att inom en nära framtid ernå en ställning, som skulle erbjuda både honom och familjen ekonomisk trygghet.

Det syntes docentföreningen obestridligt, att en så hängiven och självupppoffrande insats för svensk forskning, som den Sköld presterat, utgjorde tillräcklig grund för statsåtgärder till beredande av nödig försörjning åt hans efterlevande maka och barn samt något bidrag till de senares uppfostran.

Docentföreningen har erinrat, att på framställning av Kungl. Maj:ts riksdagen tidigare vid olika tillfällen på allmänna indragningsstaten beviljat pension åt vetenskapsmän, som genom självupppoffrande hängivenhet för sin forskning till slut blivit ställda i ekonomisk misär. Sålunda hade det beretts pension på detta sätt åt docenterna S. Linde i Lund och E. Petrini i Uppsala (Kungl. Maj:ts prop. 1: 1911, 10 huvudtiteln, bilaga 6, punkt 26, och 142: 1921, punkt 3).

På grund av vad sålunda anförts har docentföreningen hemställt, att Kungl. Maj:tt ville vidtaga åtgärder för beredande av *dels* åt Skölds änka en pension å allmänna indragningsstaten, utgående med samma årliga belopp som tillfölle änka efter docent, delaktig i pensionsinrättningen för änkor och barn efter befattningshavare vid universitetet i Lund, *dels* ock ett årligt understöd till skäligt belopp till vart och ett av Skölds efterlämnade tre minderåriga barn, att utgå till fyllda 18 år.

Kanslern för rikets universitet har med överlämnande av yttrande från större akademiska konsistoriet i Lund tillstyrkt den gjorda framställningen.

I berörda yttrande har *större akademiska konsistoriet* — med tillstyrkan av bifall till framställningen — upplyst, att Sköld icke varit delaktig i pensionsinrättningen för änkor och barn efter befattningshavare vid universitetet i Lund; att delaktighetsbelopp i inrättningen utgjorde för docent 20 procent av årliga beloppet av ett docentstipendium (6,000 kronor) eller alltså 1,200 kronor; att pension från inrättningen utginge för år räknat: a) för änka med det delaktighetsbelopp, som senast varit för mannen

gällande, och b) för delaktigs underåriga barn, vilkas egen moder levde och vore efter samme delaktige pensionsberättigad, med 40 procent av änkas pensionsbelopp för det första barnet och med 10 procent av samma pensionsbelopp för varje ytterligare barn, därvid summan av till barnen sålunda utgående belopp dem emellan skulle lika fördelas; ävensom att delaktigs barn inom äktenskap vore pensionsberättigade, tills de fyllt 18 år.

I sitt utlåtande den 10 januari 1931 har *statskontoret* anfört, att riksdagen visserligen i många fall beviljat årliga understöd åt änkor efter sådana befattningshavare i statstjänst, som icke varit i tillfälle att sörja för sina efterlevande genom att ingå i någon för sådan familjepensionering avsedd kassa. För beviljande av understöd av ifrågavarande slag hade dock alltid såsom förutsättning gällt, att särskilt ömmande omständigheter kunnat anses föreligga. Så hade ansetts vara fallet, då änka varit antingen på grund av hög ålder eller till följd av sjukdom oförmögen till arbete och tillika befunnits vara medellös och i saknad av anhöriga, som ansetts kunna och böra draga försorg om henne. Där det icke blivit styrkt, att dylika särskilt ömmande förhållanden förelegat, hade det ansetts betänkligt att av statsmedel bereda änkepension. När änkan varit arbetsduglig men haft minderåriga barn att försörja och uppfostra, hade i åtskilliga fall, där behov av understöd förelegat, detta ansetts böra tillgodoses, icke genom änkepension, utan genom understöd i form av uppfostringsbidrag till barnen.

Med tillämpning av dessa principer på föreliggande fall syntes det statskontoret knappast ifrågakomma att åt Skölds änka söka utverka någon pension, medan däremot förhållandena syntes starkt framhäva behovet av hjälp åt familjen i form av uppfostringsbidrag till de tre minderåriga barnen. Statskontoret föreställde sig, att i detta fall, där det gällde tre barn, understödet lämpligen borde bestämmas att utgöra 300 kronor om året för vart och ett av dem, att utgå från och med månaden näst efter faderns frånfälle.

Statskontoret har alltså hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att makarna Skölds minderåriga barn Paz Nancy, Tryggve Mark och Bo Sture finge från och med den 1 oktober 1930 intill utgången av det år, varunder 18 års ålder uppnåts, åtnjuta understöd från allmänna indragningsstaten till årligt belopp av 300 kronor för vart och ett av dem.

På sätt av det föregående framgår har docentföreningen i Lund hemställt samt större akademiska konsistoriet i Lund och kanslern för rikets universitet tillstyrkt, att åtgärder måtte vidtagas för beredande av dels pension åt Skölds änka och dels ett årligt understöd till skäligt belopp åt vart och ett av Skölds efterlämnade barn.

*Departements-
chefen.*

I förevarande fall föreligga sådana omständigheter, att den gjorda framställningen om understöd synes böra så långt möjligt är röna tillmötesgående. Med hänsyn till de principer, som förut tillämpats vid behandling av likartade frågor, har jag dock, i likhet med statskontoret, funnit mig icke kunna förorda, att pension beredes Skölds änka, då hon är endast 38 år gammal och hennes arbetsförmåga icke, såvitt handlingarna utvisa, är nedsatt.

Däremot biträder jag förslaget, att ett årligt uppfostringsbidrag tillerkännes ett vart av makarna Skölds minderåriga barn. Det synes mig därvid, att det av statskontoret i sådant avseende ifrågasatta beloppet av 300 kronor för varje barn bör höjas, förslagsvis till 384 kronor, d. v. s. till vad som enligt mitt förslag skulle i liknande bidrag utgå i det under nästföregående punkt omförmälda fall. Uppfostringsbidraget torde, på sätt föreslagits, böra utgå från och med månaden näst efter Skölds frånfälle.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att vart och ett av avlidne docenten vid universitetet i Lund Johannes (Hannes) Evelinus Skölds och hans efterlämnade änka Nancy Konstance Skölds minderåriga barn Paz Nancy, Tryggve Mark och Bo Sture må från och med den 1 oktober 1930 till och med utgången av det kalenderår, under vilket barnet uppnår 18 års ålder, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt uppfostringsbidrag å 384 kronor.

4:o.

Ang. uppfostringsbidrag åt avlidne docenten A. F. Söderströms minderåriga barn.

Uti en till Kungl. Maj:t ställd, den 31 juli 1930 dagtecknad och den 4 augusti 1930 till ecklesiastikdepartementet inkommen skrift har docentföreningen i Uppsala gjort framställning om beredande av pension åt docenten vid universitetet i Uppsala Adolf Fredrik Söderströms änka, Margit Söderström, född Elg, samt uppfostringsbidrag åt den avlidnes minderåriga barn Gustaf Fredrik, Johan Axel och Nils Adolf.

I ärendet hava infordrade utlåtanden avgivits av kanslern för rikets universitet den 23 december 1930 samt av statskontoret den 10 januari 1931.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Söderström, som var född den 20 april 1888, avled den 30 oktober 1929; att han under tiderna den 25 januari—16 november 1914, den 1 januari—14 november 1915 och den 1 januari—31 december 1921 var amanuens vid universitetets i Uppsala zootomiska laboratorium mot åtnjutande av ett arvode av 1,200 kronor för år; att han förordnades till docent den 9 december 1920 samt innehade docent-

stipendium under tiden den 1 oktober 1921—30 september 1928, vilket stipendium före den 1 juli 1925 utgick med 5,000 kronor samt därefter med 6,000 kronor om året; att han under tiden den 15 januari—14 mars 1926 uppehöll professuren i jämförande anatomi mot åtnjutande av ett vikariatsarvode, utöver docentstipendiet, efter 1,000 kronor för år; att han under vårterminen 1929 uppbar Filéns legat å 380 kronor; att enligt förrättad bo-uppteckning behållningen i boet efter Söderström utgjorde 4,711 kronor 27 öre, därav i kontanta tillgångar, fordringar och obligationer 2,786 kronor 98 öre; att Söderströms änka, som är född den 23 september 1894, avlagt filosofie magisterexamen samt för närvarande genomgår provårskurs vid Uppsala högre allmänna läroverk; samt att barnen Söderström äro födda, Gustaf Fredrik den 27 november 1924, Johan Axel den 11 december 1926 och Nils Adolf den 17 september 1928.

I sin förevarande framställning har *docentföreningen* anfört, bland annat, att Söderström intagit en framstående ställning inom sin vetenskap, samt att han för den zoologiska forskningen i Uppsala under det sista decenniet ansåges hava haft stor betydelse.

Rörande de efterlevandes ekonomiska omständigheter har *docentföreningen* anfört i huvudsak följande:

Med hänsyn till den ringa behållningen i boet efter Söderström vore hans efterlevande hänvisade att leva på vad änkan förtjänade genom sitt arbete, därest icke understöd kunde på annat sätt erhållas. Då det låge i öppen dag, att en ensam moder med tre små barn endast med den största svårighet kunde utföra något förvärsarbete, vore det tydligt, att familjens läge måste betecknas såsom mycket bekymmersamt.

Kanslern för rikets universitet har i sitt utlåtande tillstyrkt framställningen. Vid utlåtandet hava fogats yttranden av större akademiska konsistoriet i Uppsala, matematisk-naturvetenskapliga sektionen i Uppsala och direktionen för Uppsala universitets pensionsinrättning för tjänstemäns änkor och barn.

Större akademiska konsistoriet har tillstyrkt framställningen under framhållande, att konsistoriet med hänsyn till föreliggande ömmande omständigheter funne framställningen synnerligen behjärtansvärd.^m

Matematisk-naturvetenskapliga sektionen har likaledes tillstyrkt framställningen samt därvid åberopat innehållet i ett av professorerna N. von Hofsten och S. Ekman vid ärendets behandling gemensamt avgivet yttrande, däri anförts, bland annat, följande:

Söderströms vetenskapliga begåvning och verksamhet vore vid olika tillfällen väl intygad. Sålunda hade professorn A. Wirén vid behandlingen den 1 april 1922 av fråga om utdelandet av ett docentstipendium i sektionen yttrat, att Söderström vore en eminent vetenskaplig begåvning och att hans gradualavhandling, som bedömts med högsta betyget för författandet, vore den på viktiga resultat och nya uppslag rikaste avhandling, som ventilerats

i Uppsala under den tid, Wirén varit professor. På sätt framginge av sektionens protokoll för den 27 mars 1929 hade i anledning av väckt förslag om tilldelande åt Söderström av ett forskarstipendium sakkunnigutlåtande i fråga om Söderströms vetenskapliga författarverksamhet inhämtats bland annat av professorn i Berlin K. Heider, vilken anförde, att Söderström vore en kunskapsrik, mångsidig och begåvad forskare, att han genom sina skrifter visat en utomordentlig forskarbegåvning och att han intog en verkligt framträdande ställning inom sin vetenskap.

von Hofsten och Ekman ville med styrka betona, att det vore en mycket ovanlig vetenskaplig begåvning, som gått bort med Söderström, och en ovanligt resultatsrik verksamhet, som genom denne geniale forskares död i förtid avbrutits. De hyste den åsikten, att Söderström såväl genom sin internationellt vetenskapliga författarverksamhet som genom sin lärarverksamhet i övrigt på ett sällsynt förtjänstfullt sätt fyllt sitt värv som docent vid Uppsala universitet.

Direktionen för Uppsala universitets pensionsinrättning för tjänstemäns änkor och barn har i sitt förenämnda yttrande anförde följande:

Enligt § 1 mom. 2 i reglementet för pensionsinrättningen vore docenter vid universitetet berättigade att vinna delaktighet i inrättningen. Någon skyldighet för dem att ingå i densamma förefunnnes emellertid icke. I reglementets § 4 föreskrevs, att den, som erhållit avsked från sin tjänst vid universitetet utan rättighet till pension eller ock befordrades till tjänst utom universitetet, därigenom vore skild från inrättningen och ej ägde rätt att återbekomma de av honom gjorda insatserna. Då nu endast en ringa del av docenterna kunde räkna med att få befordran vid universitetet, hade följden helt naturligt blivit, att endast i ytterst sällsynta undantagsfall en docent ingått såsom medlem i pensionsinrättningen. Docenten Söderström utgjorde härvidlag intet undantag, och någon pension utginge fördens skull icke och kunde ej heller rätteligen utgå från pensionsinrättningen till hans änka eller barn.

Nu rådande förhållanden beträffande familjepensionering för docenters änkor och barn hade sedan länge med rätta ansetts otillfredsställande och i längden ohållbara. En utredning hade fördens skull för någon tid sedan igångsatts för att utröna, vilka möjligheter föreläge för frågans ordnande. Problemet vore emellertid mycket svårlöst, och utredningen vore ännu icke slutförd.

Direktionen vitsordade, att här föreliggande fall vore av ytterst ömmande art. Enligt vad som kommit till direktionens kännedom, hade docenten Söderströms änka nödgats helt upplösa hemmet och på tre olika håll utplacera sina tre minderåriga barn för att på så sätt bli i stånd att själv ägna sig åt förvärvsarbete för sig och sin familj. Det vore synnerligen önskvärt, om någon pension kunde beredas henne och barnen. Den pension, som skulle utgått, därest docenten Söderström varit delägare i universitetets pensionsinrättning för tjänstemäns änkor och barn, hade utgjort i runt tal 1,540 kronor, varå skolat utgå ett dyrtidstillägg av omkring 260 kronor.

I sitt utlåtande den 10 januari 1931 har *statskontoret* anförde:

Under åberopande av vad statskontoret anförde i sitt samtidigt avgivna utlåtande angående familjepension efter avlidne docenten Sköld ville statskontoret såsom sin mening framhålla, att icke heller i nu förevarande fall anledning syntes föreligga att söka utverka änkepension, men att omständigheterna starkt framhävde familjens behov av hjälp i form av upp-

fostringsbidrag för de tre minderåriga sönerna. Understödsbeloppen syntes böra bliva 300 kronor för år räknat samt få åtnjutas från och med månaden näst efter den, då framställning i ämnet inkommit.

På grund av vad sålunda anförts har statskontoret hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att makarna Söderströms minderåriga söner Gustaf Fredrik, Johan Axel och Nils Adolf finge från och med den 1 september 1930 intill utgången av det år, varunder 18 års ålder uppnåts, åtnjuta understöd från allmänna indragningsstaten till årligt belopp av 300 kronor för en var av dem.

I enlighet med de vid behandling av frågor av liknande art förut tillämpade principer har jag ansett det icke kunna ifrågakomma att, på sätt hemstälts, söka utverka pension av statsmedel åt Söderströms änka, vilken är endast 36 års gammal och enligt vad i ärendet blivit upplyst ämnar söka sin utkomst på lärarbanan. Däremot finner jag den gjorda framställningen, i vad den avser uppfostringsbidrag åt de tre barnen, behjärtansvärd och tillstyrker för den skull, att understöd i denna form beredes familjen. Beträffande storleken av uppfostringsbidragen förordar jag, att bidraget för varje barn, som av statskontoret föreslagits till 300 kronor, bestämmes till något högre belopp, lämpligen till vad som under närmast föregående två punkter av mig ifrågasatts för där avsedda fall, eller således till 384 kronor. I fråga om tiden för bidragens utgående avsluter jag mig till statskontorets förslag.

Departements-
chefen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att vart och ett av avlidne docenten vid universitetet i Uppsala Adolf Fredrik Söderströms och hans efterlämnade änka Margit Söderströms minderåriga barn Gustaf Fredrik, Johan Axel och Nils Adolf må från och med den 1 september 1930 till och med utgången av det kalenderår, varunder barnet uppnår 18 års ålder, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt uppfostringsbidrag å 384 kronor.

Handelsdepartementet.

5:o.

Uti en till kommerskollegium ställd, den 11 november 1930 dagtecknad och av kommerskollegium med eget utlåtande av den 12 december 1930 till Kungl. Maj:t överlämnad skrift har extra läraren vid navigationsskolan i Göteborg Johan Teodor Ahnbergs änka Mimmi Ragnhild Ahnberg, född Olsson, anhållit, att pension av statsmedel måtte beredas henne.

Ang.
pension åt
extra läraren
vid naviga-
tionsskolan
i Göteborg
J. T. Ahnbergs
änka Mimmi
Ragnhild
Ahnberg.

Av handlingarna i ärendet framgår, att Ahnberg, som var född den 29 december 1877, den 4 september 1909 förordnades att tills vidare under läsåret 1909—1910 uppehålla en biträdande extra lärarbefattning i matematik å maskinistavdelningen vid navigationsskolan i Malmö med en undervisningsskyldighet av 6 timmar för dag; att han, efter att hava under läsåret 1910—1911 under 29 dagar bestritt en extra lärarbefattning i matematik vid nämnda navigationsskola, under läsåret 1911—1912 uppehöll en extra lärarbefattning i mekanik, ångmaskinlära och maskinritning vid samma skola med en undervisningsskyldighet av 33 timmar för vecka; att han den 29 juli 1912 förordnades till extra lärare i maskinlära, fysik och mekanik i en 2:a maskinistklass och maskinlära i två sjökaptensklasser vid navigationsskolan i Göteborg med en undervisningsskyldighet av 24 timmar för vecka, vilken lärarbefattning han innehade till sitt fränfalle den 6 april 1930; att Ahnberg under vårterminen 1913, i stället för egen tjänstgöring, uppehöll en ordinarie lärarbefattning i fysik och mekanik samt maskinlära i en 1:a maskinistklass vid navigationsskolan i Göteborg; samt att de löneförmåner, han åtnjöt i egenskap av extra lärare vid sistnämnda skola, uppgingo till 150 kronor för veckotimme (3,600 kronor för år) jämte, under senare tid, därå löpande dyrtidstillägg och tillfällig löneförbättring.

Vidare inhämtas, att änkan Ahnberg, som är född den 17 juni 1891, vid läkarundersökning befunnits lida av hjärtsjukdom samt organisk nervsjukdom, på grund varav hennes arbetsförmåga är i väsentlig grad nedsatt; att vid bouppteckning efter mannen skulderna i boet väsentligt överstego tillgångarna; att änkan Ahnberg ej äger något privat kapital samt ej heller åtnjuter pension eller årligt understöd; samt att hon har en minderårig fosterson att försörja.

Enligt handlingarna bifogat protokollsutdrag har *direktionen för navigationsskolan i Göteborg* vid sammanträde den 16 oktober 1930 beslutat tillstyrka framställningen.

Kommerskollegium har i sitt förenämnda utlåtande den 12 december 1930 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte göra framställning till riksdagen om anslag av statsmedel för beredande av pension åt änkan Ahnberg.

Statskontoret, som den 31 december 1930 avgivit infordrat utlåtande i ärendet, har därvid anfört, att det med hänsyn till att änkan Ahnberg ännu ej uppnått 40 års ålder skulle kunna ifrågasättas, huruvida någon pension åt henne borde hos riksdagen utverkas. Emellertid framginge av läkarintyg, att änkan Ahnberg lede av hjärtsjukdom samt organisk nervsjukdom och att på grund härav hennes arbetsförmåga ansetts vara i väsentlig grad nedsatt. Vid sådant förhållande och då boet efter läraren Ahnberg visade avsevärd brist, syntes billighetsskäl tala för be-

viljande i förevarande fall av något understöd av statsmedel. I fråga om bestämmande av beloppet av sagda understöd syntes viss ledning kunna erhållas av 1926 års riksdags beslut om pension åt förre navigationsskolläraren O. Mårtenssons änka (Kungl. Maj:ts prop. nr 101, punkt 3, och R. skr. nr 148, punkt 62). Den i berörda fall beviljade pensionen utgjorde 696 kronor. Då emellertid Mårtensson innehafte ordinarie anställning och kunnat vid avgång från tjänsten räkna 36 tjänstår, under det att Ahnberg endast varit extra lärare med en anställningstid av omkring 20 år, syntes i förevarande fall understödet böra sättas något lägre, förslagsvis till 600 kronor. Understödet syntes böra få utgå från och med månaden efter mannens fränfalle, eller sålunda från och med den 1 maj 1930.

Med hänsyn till änkan Ahnbergs levnadsålder har jag i likhet med statskontoret ansett det kunna ifrågasättas, huruvida pension av statsmedel bör beredas henne. På grund av de i ärendet upplysta omständigheterna synes emellertid billigt, att så sker. Det av statskontoret föreslagna pensionsbeloppet har jag funnit mig kunna tillstyrka. Pensionen torde böra utgå, så länge sökanden är änka, samt bestridas från allmänna indragningsstaten.

*Departements-
chefen.*

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att extra läraren vid navigationsskolan i Göteborg Johan Teodor Ahnbergs änka Mimmi Ragnhild Ahnberg, född Olsson, må räknat från och med den 1 maj 1930, så länge hon förbliver änka, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension å 600 kronor.

Vad departementschefen ovan under punkterna 1:o)—5:o) hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla, samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Vid protokollet:

Olga Gjörloff.